

ÚVOD – VÍTEJTE PO PRÁZDNINÁCH V ČESKÝCH DĚJINÁCH

OKRUHY Z RVP ZV: Člověk a jeho svět / Lidé a čas

CÍLE RVP ZV: Žák pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy, rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE: k učení, komunikativní, pracovní, sociální a personální

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: český jazyk, matematika

NAVRHOVANÝ POČET VYUČOVACÍCH HODIN: 1

VÍTEJTE PO PRÁZDNINÁCH V ČESKÝCH DĚJINÁCH **UČ 5**

DÍLČÍ CÍLE: Žák si vytváří představy o časovém rozpětí učiva 5. ročníku.

Žák odhaduje náplň předmětu za pomoci vizualizace historických dějů.

Žák konkretizuje své představy na základě historických situací, obrazů, předmětů apod.

Žák diskutuje o svých řešeních.

Žák získá základní orientaci na časové ose novověkých a moderních dějin.

INFORMACE PRO UČITELE

Glosář:

Novověk je historické období trvající zhruba 300–350 let, a to od 15. do konce 18. století. Počátek a závěr novověku lze určit různě, oba jeho krajní body však vždy ohraničují zhruba stejné období. Za začátek novověku se nejčastěji považuje rok 1492 (objev Ameriky Kryštofem Kolumbem), v jiných kontextech také rok 1453 (dobyty Konstantinopole Turky), nebo vynález a běžné využívání knihtisku kolem roku 1450 (Johannes Gutenberg roku 1448). Novověk obvykle ukončuje buď Velká francouzská revoluce (rok 1789), nebo také počátky průmyslové revoluce na začátku 19. století. Novověk představuje dobu převratných změn v ekonomice, kultuře i společenských vztazích, znamená přechod společnosti od středověké zemědělské výroby k ekonomickým modelům kapitalismu (výrazný ekonomický růst, racionalismus, rozvoj věd), k technologickému pokroku (parní stroj, loď, železnice, telegraf, telefon, rádio), k pozvolnému vzniku občanské společnosti (rozvoj osobní svobody, ústavnosti, parlamentarismu) a ve většině zemí také k moderní formě

státu (většinou na národním principu). Největší vzestup v této době zažívá Anglie, Holandsko, Francie a později USA. Po novověku následuje období tzv. moderních dějin.

Moderní dějiny jsou historickým obdobím posledních 200 let, představují časovou etapu od konce 18. století do současnosti. Za počátek moderních dějin se většinou považuje rok 1789 (vyuknutí Velké francouzské revoluce), po němž následovala řada buržoazních revolucí. Tyto revoluce prosadily na mnohých místech Evropy a světa moderní státní zřízení (konstituční monarchie, republiky) a také způsobily rozpad, či naopak sjednocování států (Itálie, Německo, Turecko). Z ekonomického hlediska byla jejich důsledkem industrializace Evropy, tedy průmyslová revoluce a zásadní hospodářská prosperita (západní civilizace). Dva tragické mezníky v moderních dějinách 20. století představuje I. a II. světová válka. Období mezi těmito válkami založilo dlouhodobý světový problém, totiž vzestup nedemokratických režimů – nacismu a fašismu (Itálie, Německo) a stalinismu (Sovětský svaz). Přestože mocenské spojenectví v době II. světové války znamenalo vítězství nad fašismem, po roce 1945 se svět dále polarizoval zakládáním vojenských a hospodářských aliancí (např. NATO, Varšavská smlouva, EHS, RVHP). Vznikly dvě supervelmoci – USA a Sovětský svaz. Období jejich soupeření je znám jako **studená válka**.

Studená válka je soupeření znepřátelených stran jinými nežli přímými vojenskými prostředky. V moderních dějinách je to válka vedená v období 1947–1991 mezi USA (a jejich spojenci

v NATO) a Sovětským svazem (a jeho spojenci ve Varšavské smlouvě), známými též jako tzv. západní a východní blok. Argumentace: Spojené státy obviňovaly Sovětský svaz z rozšiřování komunismu ve světě, Sovětský svaz vinil Spojené státy z prosazování imperialismu a potlačování revolučních hnutí v jiných zemích. Součástí studené války bylo politické a ekonomické manévrování obou bloků (oboustranné propagandistické kampaně, psychologický nátlak, ekonomické i vědecké soupeření, diplomatické souboje), ale také závody ve zbrojení. Studená válka vedla k několika vyhroceným mezinárodním situacím, při nichž výrazně vzrostly obavy z možného vypuknutí třetí světové války (berlínská krize, kubánská krize, okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy apod.), ale hrozba hromadného nasazení jaderných zbraní přímým konfliktům zamezila. Mimo Evropu však studená válka vyústila v několik „horkých“ střetů (největší: korejská válka 1950–1953, válka ve Vietnamu 1964–1975, sovětská invaze do Afghánistánu 1979–1989). Studená válka skončila rozpadem SSSR na přelomu 80. a 90. let, kdy ve většině zemí sovětského bloku došlo k obnově demokratického zřízení a obnovení tržní ekonomiky. Následek tohoto vývoje znamenal i změnu pozic zaměřených proti Západu.

Prezident je funkce (titul) pro určitého jedinečného vedoucího činitele. Funkce prezidenta může mít různé významy v rámci různých institucí (prezident firmy, organizace, sportovního či jiného klubu apod.). Z politického a státoprávního hlediska je prezident představitel a reprezentant státu, většinou republiky, s různými pravomocemi – v parlamentní republice, např. v ČR, je především symbolem státu navenek a jeho státoprávní pravomoci jsou omezené; v prezidentské republice, např. ve Francii či Rusku, má významné pravomoci i při uplatňování zákonodárné moci.

1. HODINA

POMŮCKY: učebnice (úvodní ilustrace, internet)

ČINNOSTI

MOTIVACE: Učitel využije k rozhovoru s dětmi úvodní ikonický text v učebnici na s. 5 – obrázkové karty. Rozbor ilustrací vede k pochopení charakteru období novověku a moderních dějin.

ČASOVÁ OSA

Učitel s dětmi zkoumá časovou osu. Děti zařazují významné letopočty do odpovídajícího století.

Řízený rozhovor k časové ose, možné doplňující otázky učitele:

Vypočítej, jak dlouhé časové období budeme probírat v 5. ročníku.

Jak dlouho trvá 21. století?

Vymysli 3 události z 20. století:

- 1. událost, která se týká tebe osobně* – cílem je osobní prezentace dětí;
- 2. událost, která se týká naší obce* – cílem je aktualizace dění v nejbližším regionu;
- 3. událost, která se týká celé naší vlasti* – cílem je prezentace a postupné uvědomění si významných občanských témat, která se dále v učebnici rozvíjejí.

Očekávané odpovědi v řízeném rozhovoru:

1. např. *narození, nástup do školy, osobní úspěch v zájmové činnosti;*
2. např. *nová stavba v obci nebo v regionu, zajímavá akce ve městě;*
3. např. *jakékoli volby, významný úspěch ČR v mezinárodním kontextu (sport, věda, výroba).*

PRÁCE S IKONICKÝM TEXTEM

Děti prohlížejí jednotlivé obrázky na kartách na úvodní stránce. Ke každému obrázku učitel pokládá doplňující otázky, např.:

Žoldněř třicetileté války: Jakými zbraněmi bojovali středověcí rytíři? Poznáte podle obrázku, jaké zbraně používali vojáci v bitvách posledních 400 let? Jaké jsou nejnebezpečnější zbraně dneška? Myslíte, že i dnes hrozí

VÍTEJTE PO PRAŽDNINÁCH V ČESKÝCH DĚJINÁCH 5

NOVOVĚK MODERNÍ DĚJINY

1526 1620 1781 1848 1918 1938 1948 1993 2020

V loňském roce jsme si vyprávěli o lidech žijících v nejstarších dobách na území naší vlasti. Podívejte se na časovou osu a odpovězte: Kterým rokem začneme letos naše vyprávění? Kterým rokem skončíme? Které další významné letopočty vidíte na časové ose? Určete u každého z nich správné století.

Učebnice vás letos provede dějinami, které se odehrály v posledních 400 letech. Poznáte rozličné památky a překrásné stavby, jako třeba pražský palác českého krále Rudolfa II. Zaujme vás jistě také hlediště Národního divadla. Dozvíte se informace o děsivých místech, kde umírali lidé v době světové války.

Obrázky vám napoví, o čem bude letošní vyprávění. Zkuste podle těchto karet pojmenovat kapitoly, které nás v tomto roce čekají.

nebezpečí války? Co by měli lidé na celém světě podle vás dělat, aby byl zachován mír?

Marie Terezie: *Na portrétu vidíte známou českou královnu, která byla ve své době slavnější než ostatní evropské panovníci. Ženy se v posledních 400 letech prosazovaly mnohem více než v dávnějších dobách. Znáte nějaké významné ženy dneška z jakékoli oblasti – ze sportu, z kultury, z umění, z naší vlády apod.?*

Lokomotiva: *V tomto ročníku si budeme vyprávět, jak vznikl moderní průmysl. Ve středověku žili lidé mnohem skromněji. Vyberte jeden současný výrobek, bez kterého si nedovedete představit svůj den, a odhadněte, zda existoval již ve středověku. Zjistěte na internetu, kdy tento výrobek vznikl (kdy byl vynalezen).*

T. G. M.: *Zatím jste se učili o dávných dobách, kdy vládli knížata, králové nebo císaři. Na obrázku je první prezident naší země. Znáte jeho jméno? Jaký je rozdíl mezi králem a prezidentem? Kdo je naším současným prezidentem? Znáte prezidenta některého jiného státu?*

DOMÁCÍ ÚKOL

Vaši rodiče nejsou vůbec staří, přesto své dětství prožili v minulém století. Zeptejte se rodičů, jakou věc – předmět z dětství, tedy z minulého století, máte doma. Pokud je to možné, přineste jej do školy ukázat. Pokud to možné není, v příští hodině jej krátce popište a vyprávějte o něm (můžete si pořídit fotografii).

Učitel má několik možností, jak tento úkol využít. Děti mohou po dohodě s rodiči přinést do školy hračku, školní sešit, dětskou knížku. Předměty si děti prohlédnou a srovnají s jejich dnešními podobami z hlediska materiálu, provedení, estetického dojmu, možného využití. Učitel by měl děti prostřednictvím tohoto úkolu vést k poznání technologického pokroku, nacházení pozitivních pohledů na věci využívané v minulosti (jednoduchost, přírodní materiály apod.).

ZÁVĚR

Didaktickým záměrem úvodní hodiny (charakteristika obrázků a řízený rozhovor nad jejich „obsahem“) je především motivace pro učivo 5. ročníku. Učitel vhodnou volbou otázek také naznačuje určité strukturální souvislosti, které děti již vnímají na základě obsahu a forem práce využívaných ve 4. ročníku. Úkol směřuje k prezentaci rodinné historie a ke konkrétnímu promítnutí osobnosti dítěte do historického děje.

CO SI PAMATUJEME ZE 4. ROČNÍKU

OKRUHY Z RVP ZV: Člověk a jeho svět / Lidé a čas

CÍLE RVP ZV: Žák pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a jevy, rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifíků, srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifíků.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE: k učení, komunikativní, pracovní

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: český jazyk, matematika, zeměpis, výtvarná výchova

NAVRHOVANÝ POČET VYUČOVACÍCH HODIN: 2

CO SI PAMATUJEME ZE 4. ROČNÍKU UČ 6-7/PS 4-5

DÍLČÍ CÍLE: Žák si fixuje základní učivo ze 4. ročníku – pojmy, jména, data, místa a nejobecnější souvislosti historické látky od pravěku do vrcholného středověku v prostředí naší vlasti.

Žák prokáže schopnosti a dovednosti aplikovat své poznatky v dílčích a jednoduchých intelektuálních a formálních úkolech.

Žák se orientuje na časové ose probraného období.

1. HODINA

POMŮCKY: politická mapa Evropy

ČINNOSTI

MOTIVACE: Učitel s dětmi prohlíží předměty, které si žáci přinesli jako ilustrace praktického života z období dětství svých rodičů. Děti popisují předměty a jejich využití, reprodukují tak popis každodenního života minulé generace (nedávné historie). Učitel vede děti ke srovnávání možností nedávné historie a dneška, diskuzi řídí tak, aby byl zřejmý pokrok (např. technologický) a aby děti nacházely pozitiva a výhody dřívějších výrobků. Učitel motivuje děti pro tuto hodinu také možností výborného hodnocení (klasifikace). Opakování z loňského roku v řadě úkolů dává možnost hned na začátku školního roku získat „jedničku“ či několik „jedniček“ (podle formy evaluace v dané škole). Žáci si látku mohou samostatně procvičovat.

VYSVĚTLOVÁNÍ

Učitel vysvětluje kontinuitu dějin. Např. *Uvidíte (na učivu 5. ročníku), jak se měnily dějiny naší vlasti i celého lidstva ve všech oblastech: v každodenním životě lidí, v materiálech, které se používaly, ve výrobě. Proto je na začátku důležité si zopakovat, co o dějinách již víme.*

1 Učitel s dětmi řeší křížovku s tajenkou na s. 6 v učebnici. Optimální formou je společná práce a vyplňování na interaktivní tabuli.

Učitel uvádí: *Letos budeme v historické části společnosti zkoumat posledních 400 let minulosti naší země. Přijde čas mluvit i o předcích každého z vás. Tato doba má svůj název. Najdete ho v tajence.*

Řešení: 1. KRONIKA, 2. LEDOVÁ, 3. SLOVANÉ, 4. METODĚJ, 5. PRAVĚK, 6. POVĚST, 7. BISKUP

Tajenka: NOVOVĚK

6 CO SI PAMATUJEME ZE 4. ROČNÍKU

1 V tajence se ukrývá název období, u kterém si budeme povídat v tomto pololetí. Vylustěte křížovku a řekněte, co podle vás do tohoto období patří. Musíte si ale nejdříve vzpomenout na naše nejstarší dějiny.

1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						

1. Kniha, která zaznamenává události tak, jak šly v minulosti za sebou. Bývá zdobená.
2. Dávné období, kdy vládl snůh, mráz a žila zde obrovská zvířata (mnohá již vyhynula). Označujeme jej jako DOBA...
3. Naši předkové, kteří přišli na naše území při velkém stěhování národů v 6. století. Do této skupiny patříme dodnes my a náš jazyk.
4. Významný misionář, který ve velkomoravské říši šířil křesťanství spolu se svým bratrem Konstantinem (Cyrilem).
5. Nejstarší období dějin, kdy u nás žili první lidé. Lovili divoká zvířata a sbírali lesní plody. Naučili se pěstovat obilí a chovat dobytek.

6. Vyprávění z minulosti o zajímavé události či osobnosti (částečně vymyšlené), které ale má pravdivé jádro (například O Bivojovi).

7. Významný představitel křesťanské církve ve středověku i nyní. Spravuje určité území a jeho sídlem je biskupství.

2 Tyto obrázky znáte z loňské učebnice. Vzpomínejte podle nich na naše dávné dějiny. A správně odpovězte na otázky.

1. Bratři Cyril a Metoděj šířili na Velké Moravě křesťanskou víru. Jak pojmenovali nový jazyk, který vymysleli, aby lidé novému náboženství porozuměli? Jak se nazývalo písmo pro zápsání tohoto jazyka?
2. Co si pamatujete z vyprávění o křesťanství?

1. Český král Vladislav získal při korunovaci pro naši zemi nový erb. Co znázorňuje? Jak jeho vyobrazení rozumíte?

2. Tento král byl ze slavného rodu. Oblíbenými rodovými jmény knížat a králů byl Václav, Boleslav nebo Přemysl. Jak se tento rod nazýval a čím se proslavil?

Učitel má možnost vrátit se ke každé správné odpovědi v legendě a zadat dílčí otázku z učiva minulého ročníku. Děti opakují jednoduchou faktografii a rozvíjejí řečové dovednosti. Např.:

Vzpomeneš si na nejstarší kroniku o dávných dějinách naší vlasti? Jak se jmenoval její autor? Kronika se nazývá podle jeho jména. Řešení: Kosmova kronika.

Vyjmenuj alespoň 3 zvířata doby ledové a uveď o nich vždy jednu informaci. Většinu z nich už dnes vidíme jen na obrázcích. Proč? Můžeme některé z nich dnes vidět ve skutečnosti? Řešení: mamut, srstnatý nosorožec, jeskynní medvěd; dodnes žije pižmoň, kůň, zubr, sob...; středověk.

Slované dodnes žijí v různých evropských státech. Vzpomeneš si kromě ČR na alespoň 2 další státy dodnes obývané Slovany? Pomoci ti může mapa. Řešení: Slovensko, Polsko, Bulharsko, Rusko...

Co je to křesťanství? Řešení: Náboženství, které uctívá jako boha Ježíše Krista.

Které plodiny pěstovali pravěcí lidé jako první? Uveď alespoň 2. Jak nazýváme období, které následovalo po pravěku? Řešení: pšenice, žito, hrách, čočka, len...; středověk.

Vzpomeň si alespoň na 3 pověsti o našich nejstarších dějinách. Které postavy v nich vystupují? Uveď vždy alespoň 2. Jakou pověst znáš ze svého regionu?

Biskup sídlí v místě, kde stojí velkolepý křesťanský kostel. Jak se takový chrám nazývá? Řešení: katedrála.

Jmenuj některou konkrétní katedrálu v naší zemi, nejlépe ve svém regionu. Řešení: katedrála sv. Víta v Praze, katedrála sv. Petra a Pavla v Brně, katedrála

sv. Bartoloměje v Plzni, katedrála sv. Mikuláše v Českých Budějovicích, katedrála sv. Václava v Olomouci, katedrála sv. Štěpána v Litoměřicích, ...

PRÁCE S ČASOVOU OSOU

Děti zkoumají časovou osu na s. 4 v PS a uvádějí, jaké události se vztahují k vyznačeným letopočtům. Ke každému letopočtu učitel pokládá doplňující otázky nebo děti směřuje ke správné odpovědi.

Např.: 863 – Řešení: **Příchod věrozvěstů.** Tento rok se proslavili v našich dějinách 2 bratři. **Konstantin (Cyril) a Metoděj.** Vykonali mnoho významného. Co považuješ za nejdůležitější a proč? Řešení: **Jazyk staroslověnštinu, písmo hlaholici, šíření křesťanství mezi lid.** 935 – Řešení: **Zavraždění sv. Václava.** Tento rok došlo ke zločinu v knížecí rodině Přemyslovců. Kdo byl zavražděn? Řešení: **Kníže Václav.** Kdo vraždu naplánoval? Řešení: **Jeho bratr Boleslav Ukrutný.** Proč byl zanedlouho Václav prohlášen církví za svatého? Řešení: **Šířil křesťanství, chtěl zabránit válce, zemřel tragickou smrtí...** Jaký objekt ve tvém nejbližším okolí je zasvěcen sv. Václavu? (Odpovědi se liší podle místa bydliště.) 1212 – Řešení: **Zlatá bula sicilská.** Tento rok císař vydal důležitý dokument, ve kterém povýšil náš stát. Jakým způsobem? Řešení: **Český kníže se stal králem, knížectví bylo povýšeno na království.** Jak se jmenoval český král, který Zlatou bulu od císaře dostal? Řešení: **Přemysl Otakar I.** 1348 – Řešení: **Karlova univerzita.** V tomto století, v této době, vládl slavný český král, který se stal i císařem. Jak se jmenoval? Řešení: **Karel IV.** Popiš svými slovy, co je to univerzita. Uveď alespoň dvě další zajímavé informace o Karlu IV. (Uznáváme každou správnou odpověď.) 1415 – Řešení: **Upálení Jana Husa.** Proč byl Mistr Jan Hus upálen? Řešení: **Kritizoval církve a usiloval o její nápravu.** Ve kterém městě došlo k této tragické události? Řešení: **V Kostnici.**

Děti vyplňují tabulku v PS na s. 4 a odhadují na časové ose období týkající se těchto pojmu. Důležitý je příbližný odhad a orientace v čase.

Témata ke zdůraznění:

Posloupnost panovnických rodů

Zopakování klíčových představitelů Přemyslovců a Lucemburků

Zdůraznění rozdílu mezi obyvatelstvem (etnikem) a panovnickým rodem; zatímco Slované tvoří většinu obyvatel naší země od počátku osídlení až dosud, panovnické rody se několikrát vystřídaly.

Děti pracují samostatně s úkolem č. 3 na s. 5 v PS. Odhadují jména osobností, určují a komentují svá řešení. Ke každému letopočtu učitel pokládá frontální metodou doplňující otázky nebo děti směřuje ke správné odpovědi. Např.: **Praotec Čech: Na které hoře zvolal praotec Čech tato slova?** Řešení: **Říp.** Odkud

CO SI PAMATUJEME ZE 4. ROČNÍKU 7

- Slavný český král a německý císař Karel IV. byl velký zakladatel. Jmenujte některá místa, která jsou po něm nazvána.
- Jaké historické pojmenování si tento v Čechách oblíbený král svou skvělou vládou vysloužil? Pokuste se to vysvětlit a zdůvodnit.

- Jednookého muže na obrázku jistě poznáte! Jak se obávaný vojevůdce, který nikdy neprohrál žádnou bitvu, jmenoval?
- Jak se nazývá slavné období našich dějin, kdy tento hejtman vítězil nad křižáky? Co si z této doby ještě pamatujete?

	BYL	NEBYL
naším panovníkem nebo panovnicí		
Přemysl Otakar II.	H	Ž
svatý Václav	A	L
Jan Hus	Ó	B
Karel IV.	S	CH
Kosmas	M	B
Jan Lucemburský	U	J
Bivoj	Š	R
Rastislav	K	C
Eliška Přemyslovna	O	X
Boleslav Ukrutný	V	Y
Jan Žižka	Í	É

3 Středověk nás seznámil s mnohými králi a královnami. Vy ale znáte i jiné významné osobnosti, které v minulosti proslavily naši zemi. Vyberte v tabulce, kdo byl z královského rodu, a kdo ne. Najděte správná písmena ke svým odpovědím, zapíšte si je, a tak se dozvíte, čím začneme letošní vyprávění. Ke každému jménu si doplňte nějakou zajímavou informaci!

přivedl Slované do naší vlasti? Řešení: z **východní Evropy – Běloruska**. Vysvětlí, proč nevíme přesně, zda vůbec existoval? Řešení: **Nejsou o něm písemné záznamy ani neexistují archeologické vykopávky**. Jak jsme se o něm tedy dozvěděli? Řešení: z **pověstí, ústním podáním**. Eliška Přemyslovna: Z kterého panovnického rodu byla Eliška? Řešení: z **rodu Přemyslovců**. Koho si vzala za manžela? Řešení: **Jana Lucemburského**. Který rod tak uvedla na český trůn? Řešení: **Lucemburky**. Najdi na mapě Evropy stát, odkud pocházel nový český panovník. Jiří z Poděbrad: Proč se Jiříkovi z Poděbrad přezdíval král obojího lidu? Řešení: **Vládl husitům i katolíkům**. Kdo představoval hrozící nebezpečí, před kterým chtěl český král sjednotit celou Evropu? Řešení: **Turci**. Jak se jmenuje soudobá organizace sjednocující a chránící Evropu? Řešení: **Evropská unie**. Ve kterém století vznikla? Řešení: **ve 20. století**. Po jak dlouhé době byl tedy naplněn Jiříkův plán? Řešení: **po 500 letech**.

2. HODINA

POMŮCKY: výtvarné potřeby – pastelky, sešit (nebo papír dle volby učitele)

ČINNOSTI

MOTIVACE: Učitel vyhlásí soutěž o nejzajímavější kreslený výjev z historie, který bude zadán v průběhu hodiny. Obrázky může učitel využít různými způsoby, např.: děti kreslí historický výjev do svého sešitu jako úvodní ilustraci; děti kreslí obrázky jako výkresy, z nichž učitel sestaví výstavku na nástěnku.

DÁVNÉ DĚJINY

Úkol na s. 6–7 má 4 části.

2 Učitel rozdělí děti do 4 skupin, z nichž každá plní zadání jedné části. Děti pracují ve dvojici. Čtou obě zadání úkolu, zkoumají ikonický text, radí se mezi sebou ve dvojici či ve skupině o správné odpovědi. Odpovídají a komentují své odpovědi.

Řešení (1/1): *Vymysleli staroslověnštinu a hlaholici*.
Řešení (1/2): *Náboženství, které uctívá jako boha Ježíše Krista, příběhy o jeho životě čerpá z Bible, řídí se 10 příkázáními, nejvyšším představitelem křesťanské církve je papež, který sídlí v Římě, jeho podřízenými jsou arcibiskupové a biskupové v různých zemích světa*.

Řešení (2/1): *Erb tvoří dvouocasý stříbrný lev na červeném poli; lev je silný, neohrožený, vítězný, úctyhodný...*; Řešení (2/2): *Byl z rodu Přemyslovců. Založili český stát, vydávali zákony (Břetislav), zajistili povýšení z knížectví na království (Přemysl Otakar I.), proslavili české království a vítězili v bitvách (Přemysl Otakar II.), zajistili hospodářskou prosperitu těžbou stříbra a ražbou hodnotných mincí (Václav II.) apod.*

Řešení (3/1, 2): *Zbudoval například Karlštejn, Kašperk, Karlův most, Karlovu univerzitu, Karlovo náměstí v Praze, Karlovy Vary, Montecarlo. Říká se mu otec vlasti; upřednostňoval české království, sídlil i s císařským dvorem v Čechách, zakládal a zušlechťoval města (především Prahu), hrady, kláštery a různé instituce*.

Řešení (4/1, 2): *Jan Žižka z Trocnova; husitství. Husité si dali jméno podle Jana Husa, bojovali za nápravu katolické církve, v erbu měli kalich jako symbol spravedlnosti a rovnosti lidí v náboženské víře, bojovali proti křižákům v mnohých bitvách, kde setrvali vítězili (1419–1434), např. v bitvě na Vítkově nebo v bitvě u Domažlic, bojovali často s uzpůsobeným selským náradím, jejich bojovou písní se stal chorál Ktož sú boží bojovníci*.

Děti vytvářejí sociogram podle zadání úkolu č. 4 v PS na s. 5. Tužkou propojují názvy a pojmy s klíčovými výrazy ve středu stránky.

Učitel může vyhlásit soutěž o nejzajímavější kreslený výjev, který si děti zvolí z předcházejícího úkolu. Jde o to naplnit teoretické pojmy konkrétní dětskou představou. Děti si vyberou pojem a vymyslí historickou situaci, v níž by se dal výtvarně použít. Úkolem je také hotový obrázek v příští hodině okomentovat.

DOMÁCÍ ÚKOL

V případě, že děti nedokončí obrázek historického výjevu v hodině, dotvoří jej doma. Promyslí také svůj komentář k výkresu. Prezentace proběhne na začátku příští hodiny.

ZÁVĚR

Kapitola se zaměřuje na efektivní opakování a fixaci učiva 4. ročníku jako úvodu do nového tematického celku. Důležitou součástí práce jsou mezipředmětové vztahy (zeměpis, výtvarná výchova, český jazyk) a také vytváření konkrétních představ o opakovaných pojmech, osobnostech a situacích. V metodice učitele je velmi podstatné využití všech dostupných a různorodých možností k ocenění (klasifikaci) a pozitivního hodnocení dětí.

O RODU HABSBURKŮ NA ČESKÉM TRŮNU

OKRUHY Z RVP ZV: Člověk a jeho svět / Lidé a čas

CÍLE RVP ZV: Žák pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy, využívá archivů, knihoven, sbírek v muzeích a galeriích jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti.

Žák zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek.

Žák rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik.

Žák srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE: k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: český jazyk, výtvarná výchova, zeměpis, matematika, přírodověda

NAVRHOVANÝ POČET VYUČOVACÍCH HODIN: 2

O RODU HABSBURKŮ NA ČESKÉM TRŮNU

UČ 8-9/PS 6-7/PL 1-2

DÍLČÍ CÍLE: Žák uvede příklady významných osobností na dvoře Rudolfa II.

Žák vysvětlí význam rudolfínské doby pro tehdejší i dnešní společnost.

Žák propojí historické poznatky s dalšími školními předměty vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.

Žák výtvarně ztvární své představy pověsti o Golemovi.

INFORMACE PRO UČITELE

Glosář:

Rudolf II. Habsburský (1552 Vídeň – 1612 Praha) byl římský císař a český král, dále také král uherský, chorvatský a arcivévoda rakouský. Proslul jako mecenáš umění a věd (nejvíce investoval do tzv. rudolfínských sbírek umění, do alchymie, astrologie a přírodovědy své doby), jako všestranný sběratel a zakladatel novodobého muzejnictví, jako milovník kulturních i technických vymožeností. Téměř po celou dobu své vlády sídlil se svým dvorem v Praze, kterou rozvíjel v duchu období pozdní renesance (tzv. manýrismus). Toto vrcholné kulturní i ekonomické období, kdy se Praha naposledy stala prvotním střediskem celé Evropy, je známo též jako **rudolfínská doba**. Do nového sídelního města začali proudit učenici, umělci, cizí vyslanci, na Pražském hradě byly pořádány unikátní trhy s uměleckými předměty, s obrazy, sochami, exotickými kuriozitami, rozvíjely se rozmanité vědní obory a instituce pro práci tehdejších vědců (J. Kepler, Tycho Brahe apod.). Z Rudolfových politických počínů bylo nejvýznamnější vydání tzv. Majestátu (r. 1609),

který zaručoval svobodu náboženství. Císař trpěl duševní chorobou – maniodepresivní psychózou (v tehdejší pojmosloví „melancholií“), jež byla ještě násobená neléčenou syfilidou. Nemoc ho nakonec přinutila k abdikaci (r. 1611), novým českým vládcem se stal jeho mladší bratr Matyáš. Rudolfovi byl do jeho smrti přenechán v užívání Pražský hrad, kde také 20. ledna 1612 zemřel. Císař Rudolf II. je pohřben ve svatovítské katedrále.

Zvěřinec Rudolfa II. byl svého druhu ojedinělou a v Čechách rozhodně první zoologickou zahradou. Tradici chovu lvů v klecích založil na Pražském hradě již Václav IV., Rudolf II. však o 200 let později zřídil v těsném sousedství Pražského hradu (dnešní Jelení příkop) skutečný Lví dvůr, který se stal pro všechny cizince jednou z hlavních atrakcí renesanční Prahy. V klecích a výběžích zde bylo chováno mnoho desítek evropských i exotických zvířat. Největší pozornost poutali čtyři lvi (lev, lvice s lvíčaty), tygři, tři levharti (levharty dostal císař darem od ruského cara Ivana Hrozného, dovezl mu je osobně carův syn a budoucí car Fjodor), medvědi, orangutan, několik vlků, lišky a divoké kočky. Je známo, že k Rudolfovým největším „miláčkům“ patřily exotické kočkovité šelmy. K jejich klecím vedla z Rudolfových pokojů dokonce speciální soukromá chodba. Na lvího samce Mohameda byl císař doslova osudově vázán. Astrologové, jimž Rudolf velmi důvěřoval, ho svými výpočty přesvědčili, že on i lev jsou narozeni ve stejném znamení, proto se nutně bude shodovat i jejich osud. Když na začátku roku 1612 lev nečekaně onemocněl,

císaři se po zprávě o Mohamedových potížích také prokazatelně zdravotně přitížilo, a když lev později v tomtéž roce uhynul, Rudolf odmítl přijímat léky a do tří dnů zemřel. Po císařově smrti se dvůr opět přesunul do Vídně, doba spěla k revolučním a válečným událostem, a proto o udržování zvěřince už nikdo nejevil zájem. Šelmy postupně hynuly, zvířata nikdo nenahrazoval. Roku 1678 byla část původního zooparku prodána řezníkovi Janu Šustovi k prodeji masa, později na místě Lvího dvora vznikla ohrada pro drůbež. Poslední záznam o bývalém Rudolfově Lvím dvoře hovoří r. 1697 o jediném žijícím medvědovi a dvou rysech.

Vědy na dvoře Rudolfa II. učinily z Prahy na přelomu 16. a 17. století věhlasné evropské kulturní centrum. Císař sám měl enormní zájem o moderní vědy a kulturní dění, proto do Prahy, kterou za svou rezidenci zvolil roku 1583, začal zvat nejskvělejší malíře, sochaře, alchymisty, astrology a mnohé další osobnosti, které přitahovalo jeho mecenášství. V pověstných panovníkových sbírkách se skvěla díla nejslavnějších evropských umělců, jakým byl např. Hans von Aachen, který bydlel přímo na hradě a Rudolf ho pověřoval nákupy uměleckých děl po celé Evropě; dále také Ital Giuseppe Arcimboldo, proslulý hlavně svými portréty skládanými ze živočichů, plodů, květů i různých předmětů. Na císařském dvoře se pěstovaly i vědy – matematika, fyzika, optika, **astronomie** a **astrologie**. V Praze dlouhá léta pracoval dánský astronom Tycho Brahe či matematik a fyzik Johannes Kepler, který zde formuloval své slavné zákony o pohybu planet. Rudolf prahnul po předpovědích a horoskopech, nakupoval umělecká díla do své nákladné sbírky, doufal ve vynález umělého zlata, toužil po objevu elixíru mládí. Jeho velkorysá podpora alchymie, okultních věd a černé magie tak lákala do Prahy i podvodníky a šarlatány. Nejznámějším byl Edward Kelley, který byl poprvé za podvody uvězněn už v rodné Anglii, v Čechách měl poměrně dlouho císařovu podporu, nakonec skončil ve vězení na Křivoklátě.

Kámen mudrců je již od dob antiky předpokládána a hledaná látka, ferment, který je nejvyšším cílem práce **alchymistů** a jejich umění. Nejde o nerost, ale o mnohostrannou substanci, předpokládalo se, že bude mít asi podobu červeného prášku nebo tinktury s řadou účinků (přeměna běžných kovů ve zlato nebo stříbro tzv. transmutaci; univerzální všelék rozpuštěný ve víně; surovina pro výrobu elixíru života zaručující nesmrtelnost a také pro přípravu elixíru mládí). Ve spirituálním pojetí představuje kámen mudrců dosažení vnitřní jednoty protikladů, tj. např.

možnost vytvořit duševně a duchovně dokonalého jedince. Postup výroby kamene mudrců byl (a dosud pro mnohé je) vrcholným tajemstvím fyzické i spirituální alchymie.

Astronomie, česky též **hvězdářství**, je věda zabývající se výzkumem vesmírných těles a vesmírem jako celkem. Astronomie se rozvíjí od počátků lidské civilizace, důležitost astronomických poznatků pro společnost představovalo např. určování denního a ročního času, tvorba kalendáře, stanovení zeměpisné polohy. Významný posun pro astronomii a její metody znamenalo 17. a 18. století, mimo jiné i vědecké zkoumání na dvoře Rudolfa II. v Praze. Astronomie v té době pokládala své základy a také poskytovala údaje pro **astrologii**. Od 19. století astronomie zkoumá především zdroje energie hvězd, dnes se moderní astrofyzika zabývá např. uvolňováním energie v nitrech hvězd a v jádrech galaxií, stavbou hmoty či ověřováním platnosti obecných fyzikálních teorií.

Astrologie, česky též **hvězdopravectví**, je zkoumání vesmírných těles a procesů za účelem výkladu lidských osudů. Astrologové předpokládají souvislost mezi pohyby hvězd a planet (nejvíce Slunce a Měsíce) a světovým děním, z pozorování nebeských těles a úkazů na obloze předvídají budoucí události na Zemi. Astrologie se rozvíjí již od nejstarších civilizací (např. v Egyptě), má proto různé teoretické koncepty, které odpovídají určité době a určitému civilizačnímu okruhu. Jsou to různé symbolické systémy a specifické výklady vesmírných úkazů. Nejčastějším výsledkem astrologického zkoumání bývají horoskopy, tj. předpověď budoucnosti lidí. Astrologie, která vždy úzce souvisí s astronomií, je sama o sobě dnes vnímána jako nevědecká.

Golem je mnohostranný pojem, v této podobě pocházející z hebrejštiny, z Bible, přesněji ze Starého zákona. Starozákonní význam je „embryo“, tedy něco, co se nachází v nedokončeném stavu. Židovská mystika později dává slovu golem přesnější význam: člověkem oživená socha. Příběh hliněné sochy oživené proto, aby plnila uložený úkol, je však znám už z mnohem starších dob. Ve starověkém Egyptě lidé vkládali do hrobů hliněné sošky, které měly představovat služebníky zastupující zemřelého při plnění případných pracovních povinností v podsvětí. I v dalších starověkých kulturách, v Mezopotámii, v Indii apod., nacházíme motiv stvoření člověka z hliněné směsi, kterou připravil bůh (např. smícháním s krví). Mezi mnohé tyto příběhy patří i biblické vyprávění o Adamovi, prvním člověku stvořeném z prachu. Dnes slovo golem vykládá hebraistika obor, který se zabývá studiem hebrejštiny,

dějiny, kulturou a náboženstvím židovského národa) jako oživenou bytost, neúplnou a nedokonalou, bez schopnosti řeči, bez vlastních myšlenek a vlastní vůle, plní pouze příkazy svého pána, který ji oživil. Symbolika tkví v tom, že člověk sice má velkou tvůrčí sílu, avšak nedokonalou proti původní síle božské. Existuje několik legend a pověstí o golemovi, jedním z nejslavnějších příběhů je pověst o Golemovi ze staré Prahy, která vznikla pravděpodobně v 18. století.

Pověst o Golemovi: viz <http://www.praguecityline.cz/tematicke-trasy/zidovska-praha/legenda-o-prazskem-golemovi>

1. HODINA UČ 8-9/PS 6

POMŮCKY: sešit k zápisu, internet, mapa Evropy (též v učebnici)

ČINNOSTI

HISTORICKÉ PŘÍBĚHY V OBRAZECH

Prezentace výkresů na téma historických příběhů z učiva 4. ročníku. Děti komentují své náměty a jejich ztvárnění. Učitel vede děti jednak k vysvětlení vlastního uměleckého záměru, jednak k uvádění správných jmen historických osobností, konkrétních míst z české nebo regionální historie, pokud možno i s časovými údaji (letopočty). Žáci si látku mohou samostatně procvičovat.

8 O RODU HABSBURKŮ NA ČESKÉM TRŮNU

HABSBURKOVÉ

1526 1918

Na podzim roku 1526 se v Praze, v hlavním městě Českého království, rozezněly všechny zvony. Právě byl na Pražském hradě v tajném hlasování zvolen nový král. Škoda jen, že nebyl Čech!

Jmenoval se **Ferdinand** a pocházel z mocného rodu **Habsburků**. Tento rod v té době už vládl zemím, které sousedily s naším královstvím – Rakousku a Německu.

Pro Habsburky se České království stalo jen částí jejich obrovské evropské říše. Většina panovníků tohoto rodu ani neuměla mluvit česky, jejich jazykem byla němčina. Co myslíte, měli Habsburkové zájem o naši zemi a její problémy?

Habsburkové přinesli do našich dějin na necelých 400 let nová panovnická jména. Vládlo zde několik králů jménem **Ferdinand**, **Leopold** nebo **Maxmilián**. Dalším oblíbeným habsburským jménem byl **Rudolf**. A právě český panovník jménem **Rudolf II.** Habsburský byl velmi zajímavou postavou 16. století.

1 Na Rudolfově dvoře v Praze žili a tvořili nejslavnější umělci té doby. Jejich úkol byl prostý – zachovat pro budoucnost císařovu podobu. Zde vidíte dva jeho nejslavnější portréty. Vyberte ten, který se vám víc líbí. Vysvětlete svůj výběr. Možná byste mohli ve výtvarné výchově zkusit podle své fotografie podobným stylem namalovat obraz vlastní podoby (říkáme autoportrét).

Rudolf II. byl nesmírně mocný. Vlastnil obrovské území v Evropě, vládl celkem v pěti zemích (Německo, Rakousko, Uhersko, Chorvatsko a Česko). Čechy byly v jeho říši jen jako malý dílek ve velké skládáče, ale přesto si vybral právě naši zemi pro svůj domov. Rudolf II. byl i německým císařem, ale sídlil se svým dvorem v Praze. Nechal zde vystavět mnoho krásných budov podle tehdejší

MOTIVACE: Učitel vytváří krátký úvod ke kapitole, ale obecně i k celému učivu 5. ročníku. Např.: *V 5. třídě začneme vyprávění o českých dějinách jedním významným letopočtem. Je velmi důležitý, bude třeba si jej pamatovat. Nejlépe si ho zapamatujete, když ho sami vypočítáte.*

Pracujeme s úkolem č. 1 na s. 6 v PS. Děti počítají a do sešitu si výrazně zapíší (nakreslí) datum **1526** a heslo **Habsburkové**. Děti čtou další zadání úkolu a přemýšlejí: Český lev od tohoto roku na dlouhou dobu usnul. Nad královským trůnem několik staletí vlála vlajka s habsburským erbem. Učitel rozvine téma otázkami, např.: *České království mělo ve znaku symbol lva již 400 let. Vzpomeňte si na český státní znak a popište jej někomu, kdo jej vůbec nezná, např. cizinci.*

*Nyní, v roce 1526, lev na dlouho dobu usnul. Co rozumíte touto větou? Další výpočty děti provádějí do sešitu. Zapíší si tajenku: **ORLICE**. Děti odhadují odpovědi na otázky v rámečku za úkolem. Svě odhady a odpovědi doplní krátkou informací z internetového vyhledávání.*

SHRNUTÍ / KOMENTOVANÉ ČTENÍ

Učitel zvolí metodiku pro krátký výklad. Hlavním sdělením jsou 2 údaje:

- 1. Dědičné země Habsburků:** Německo a Rakousko, které je nutné ukázat na mapě Evropy (možno též na mapě v učebnici), důležité je hledisko sousedství a rozloha obou států.
- 2. Nová jména habsburských panovníků,** např. Ferdinand, Maxmilián, Rudolf.

Děti interpretují učivo a odpovídají na první otázku ve fialovém rámečku na s. 9:

Když se Habsburkové stali i českými králi, co bylo pro Čechy výhodné a co naopak nevýhodné?

Řešení: Výhoda – Habsburkové již vládli v Německu a Rakousku, proto byli silnými a mocnými panovníky v Evropě. Nevýhoda – nebyli Češi, nemluvili jazykem národa, kterému vládli, měli jiné zvyky a tradice.

2. HODINA UČ 8-9/PS 6-7

POMŮCKY: vybraná krátká ukázka z filmu Císařův pekař, Pekařův císař

ČINNOSTI

MOTIVACE: Učitel vytváří motivaci k vyprávění o Rudolfu II. např. frontálním opakováním:

Dnes celou hodinu budeme vyprávět o jednom slavném habsburském panovníkovi. V mnohém vám bude určitě připomínat slavného Karla IV., podle toho si jej zapamatujete. Jmenuje se Rudolf II. Habsburský. Rudolf byl totiž stejně jako Karel korunován v Čechách i v Německu. *Jakými tituly se tedy pyšnil?* Řešení: **český král, německý císař.**

Přestože císař Rudolf II. nemluvil česky, zvolil si Prahu za hlavní město. Sídli zde s celým svým dvorem, a lidé chtěli žít v jeho blízkosti. Praha se stala slavnější než ostatní hlavní města v celé Evropě. Jmenuj alespoň 2 další hlavní města evropských zemí (děti by měly uvést např. hlavní město státu, jehož jazyk se učí, hlavní město jednoho z našich státních sousedů).

Český král a německý císař Rudolf II. byl slavný a byl často zpodobňován tehdejšími nejslavnějšími malíři. *Jak se nazývá obraz podoby člověka?* Řešení: **portrét**. V učebnici si prohlédneme jeho známé portréty. Lze využít **PL2**.

RUDOLF II.

1 Děti si prohlížejí portréty Rudolfa II.: realistický od Hanse von Aachena, specifický od Giuseppa Arcimbolda. Srovnají oba obrazy a vyjádří svůj estetický názor. Důležité je vést děti ke schopnosti porovnávat a argumentovat. Učitel s dětmi naplňuje tvorbu portrétu určité osoby, nejlépe však autoportrétu dítěte (podobnou manýristickou technikou na hodině výtvarné výchovy). Autoportrét může být vytvořen různými technikami, např. stejným způsobem jako v rudolfínské době, nejlépe pohledem do zrcadla, obraz tvořený ze zvolených plodů nebo přírodnin, lepenou technikou, modelováním, nebo koláží ze skutečných přírodnin.

VYPŘÁVĚNÍ O RUDOLFÍNSKÉ PRAZE

Učitel s dětmi čte v učebnici text o rudolfínské Praze nebo vypráví o císařském dvoře – představí, zdůrazní a fixuje klíčová slova pro pochopení doby: pojmy – **přírodní vědy, astronomie, astrologie, alchymie, kámen mudrců, technické kuriozity, rudolfínské sbírky**; jména – **Tycho Brahe, Johannes Kepler, Giuseppe Arcimboldo**.

CÍSAŘŮV PEKAŘ A PEKAŘŮV CÍSAŘ

(1951, režie Martin Frič)

Učitel vybere podle svých edukačních cílů ukázkou ze stejnojmenného filmu (1951, režie Martin Frič). K prezentaci tématu rudolfínské doby postačuje krátká ukáзка (doporučeno 5–7 minut), např. část Pekařův císař: Rudolf II. prochází alchymistickou dílnou.

Děti vyplňují tabulku s početnými úkoly v PS na s. 6, volí postupy správného řešení. Úkol je zaměřen na fixaci jmen, pojmů a časových údajů.

ZÁVĚR

Kapitola vysvětluje význam rudolfínské doby pro tehdejší i dnešní společnost. Důležitou součástí práce byly mezipředmětové vztahy (zeměpis, výtvarná výchova, český jazyk) a také vytváření konkrétních představ o životě v rudolfínské době.

O RODU HABSBUKŮ NA ČESKÉM TRŮNU 9

módy, tomuto stylu se říká renesance. Přebudoval královský palác na Pražském hradě, kde zřídil různé dílny, laboratoře a knihovny. Byl velmi vzdělaný, a proto podporoval tehdejší učence, vědce a vynálezce. Sám vynikal jako sběratel různých zvláštností (říkáme kuriozit) – mechanických strojů, starých obrazů, vzácných okrasných nádob a drahocenných knih. Době, ve které žil, říkáme podle něho **rudolfínská doba**. Praha byla tehdy opravdovým centrem celé Evropy! V rudolfínské době se vědci zabývali jinými věcmi než dnes. Rudolf II. jim zadával zapeklité úkoly, například uměle vyrobit zlato, najít recept na nápoj věčného mládí, vyčistit z hvězd budoucnost nebo sestavit umělého člověka.

Habsburkové v naší zemi vládli velmi dlouho! Podle časové osy spočítejte přesně, kolik let to bylo. A teď ještě něco pro šikovné počtáře. Kolik panovníků může asi vládnout za celou dobu, která vám vyšla? Víme, že každý Habsburk vládí přibližně 23 let. Podle toho můžete vypočítat, kolik jich celkem ušedlo na český trůn. Jak budete postupovat? Protože je to obtížné, můžete použít kalkulačku!

Už jste někdy slyšeli nebo četli o alchymii, o astrologii a o golemovi?

Najděte na současné mapě Evropy všechny země, které patřily Habsburkům. Srovnajte jejich rozlohu s naší zemí. Tehdy byla rozloha velmi podobná. Vyhledejte jejich hlavní města. Ještě se nám letos budou hodit!

Rod Habsburků pozvolna obsadil královské trůny v Rakousku, v Německu, v Maďarsku (Uhersku), a dokonce i ve Španělsku.

? 1. Když se Habsburkové stali i českými králi, co na tom bylo pro Čechy výhodné, a co naopak nevýhodné?

2. Rudolf II. byl vášnivý sběratel. Od jeho doby máme prostory, kde se uchovávají různé sbírky. Pojmenujte místo, kam se můžete jít podívat na staré předměty (říkáme hodnotné prameny). Kde se vystavují obrazy a sochy (umělecké prameny)? Kde se uchovávají dobové listiny (písemné prameny)?

UŽ VÍM

Co už vím o rodu Habsburků? Co je z toho důležité pro můj život?